

pêle-mêle

Luíza Blaha

– kráľovná ľudového divadla

V roku 1848 husársky dôstojník Reindl zažil hektické obdobie svojho života. Oženil sa s Lujzou Ponti a o niekoľko týždňov už bojoval v radoch maďarskej revolučnej armády. Po jej porážke si z obavy pred prenasledovaním zmenil priezvisko a ako Sandor Váraí, spolu s manželkou, sa stal členom kočovnej divadelnej spoločnosti Boldizsára Lánga. V roku 1850, keď boli na ceste z Lučenca do Rimavskej Soboty, sa im v dome obuvníka Józsefa Marczela narodila dcéra Lujza. O šesť rokov neskôr, v čase epidémie cholery, Váraí zomrel v Košiciach počas predstavenia. Lujzina matka sa znova vydala, a to za maliara kulís (v dnešnom jazyku scénického výtvarníka) Antála Kölesiho.

Kočový život umelcov bol náročný. Nízke príjmy spôsobili, že Lujza s rodičmi žili v biede. Na divadelných doskách sa objavila už ako šesťročná. Do školy však v tom čase nechodila, čítať a písať ju naučil herec János Kirchner. Až o dva roky neskôr sa stala žiačkou kláštornej školy v Győri, kde vystupovala v detských rolách pod menom Lujzika Kölesi. Postupne pôsobila vo viacerých spoločnostiach a čoskoro dosiahla prvé umelecké úspechy. Po krachu budínskeho divadla odišla do Subotice, mesta nachádzajúceho sa na severe dnešného Srbska, kde pôsobila v skupine Károly Siposa (Si-



Iste zavdáčime sa ct. obecnstvu, keď podáme v U. N. obraz veľkej umelkyne, „slávika divadla“ a miláčka obecnstva peštianskeho. Od dlhšieho času je subrett speváčkou divadla ľudového a od počiatku teší sa nerozdielnej oslave zo strany obecnstva. Bars je umelkyňou výbornou v operettách: hlavne pole jej činnosti, slávy je činohra ľudová. Ona nám podáva skutočné postavy z ľudu. Vie sa smiať, plakať ako vedia to len deti prírody. Nenútenosť, jasnosť sú charakteristickými ťahmi jej umelectva. Jestli iní hrajú prirodzene: ona je príroda sama. Obecnstvo zná uctiť jej umenie. Keď sa zjaví na javišti, keď zazvučí jej jasný, plný smiech, keď zaspieva čarovne malú pieseň: vždy zhučí applaus, ktorý trvá často do nekonečna. O nej môže sa smelo riečiť: Kde ona, tam víťazstvo!

Podobyzeň naša vzatá je z operetty Milöckerovej „Žobravý žiak“ kde L. Blahová hrá zástoj Simona Rimanovského a ktorý patrí medzi najlepšie výtvary jej umelectva.

Luísa Blahová. In *Uhorské noviny: týždenník spoločenský*, 1883, roč. 1, č. 7, s. 3 [17. 06. 1883]

poláka). Tu sa spoznala so svojim budúcim manželom.

Ako šestnásťročná sa vydala za Jana Blahu, rakúskeho dirigenta vojenskej kapely, českého pôvodu, ktorý zabezpečoval hudbu pre divadelné predstavenia. Rozpoznal jej talent, pomáhal v kariére, no po troch rokoch manželstva zomrel. Po jeho smrti sa ešte dvakrát vydala, priezvisko si však už nezmenila. Jej druhým manželom sa stal v roku 1875 Sándor Soldos, statkár z Hevešskej župy. Po štyroch rokoch sa s ním rozviedla a ďalšie manželstvo uzavrela s Ödönom Splényim, policajným radcom.

Po úspešnom pôsobení v Debrecíne a hosťovaní vo Viedni debutovala v roku 1871 v Maďarskom národnom divadle a od roku 1875 v novozriadenom ľudovom divadle v Budapešti. V rokoch 1863 – 1896 stvárnila vyše sto hlavných úloh v divadelných hrách, vystúpila v 60 operetách, 10 operách. Na doskách, ktoré znamenajú svet pôsobila až do roku 1914. Pochovaná je na cintoríne v Kerepesi, na mieste kde odpočívajú mnohé významné osobnosti maďarského verejného života z druhej polovice 19. a z prvej polovice 20. storočia.

Jej meno sa zachovalo v mnohých podobách. Ešte za života sa stala „tvárou“ kampane kozmetickej značky firmy Müller na púder, krém a mydlo. Značku Blaha Lujza používali pri predaji svojich výrobkov aj cukrári, výrobcovia čiapok, rukavíc i vejárov. V roku 1920 pomenovali po nej jedno z najrušnejších námestí hlavného mesta na križovatke Rákóczi út a József körút. V Balatonfürede, kde dlhé roky trávila letné prázdniny, jej zase postavili pamätník.

- mf -

Použitá literatúra:

SZTANKAY, Ádám. *Akinek édesapja a színpadon halt meg kolerában, nevelőapja pedig éhezett, ha gyerekszínészként hibázott* [cit. 2023-01-29]. Dostupné na: <https://www.origo.hu/kultura/20200430-blaha-lujza-elete.html>

GÖMÖRI, Ilona. *Soldos-Blaha Louiza művész nő kedvenc arcpora* [cit. 2023-01-29]. Dostupné na: https://hevesihistoriak.blog.hu/2020/05/27/soldos-blaha_louiza_muveszno_kedvenc_arcpora [cit. 2023-01-29].

